

AKATALPA

Temmuz 2006 - Sayı 79

Aylık Edebiyat Dergisi

ISSN 1305 - 7685

ŞAIRİN HÜZÜNÜ

İlyas TUNÇ

Düştüm, canım acıyordu:

- Ahhh! Ahhh!..

Ah sesi bir iniltidir. Beden acıyı duyumsadığı sürece inilti devam eder. İnilti, acıyı iletse de onu betimlemez. Betimlemek için sözcükler gerekir. Sözcükler, duyumsamadan sonra gelir. Duyumsamak, şimdiki zamana ilişkindir. Acılar bedenden uzaklaştıkça, iniltiler de sözcüklere dönüşmeye başlar. Bir gün eğilip bakarız ki yaramız iyileşmiştir:

“Bir şairin kötü şeyler yaşadığı, ama acılarının güzel bir anlatım biçimi bulduğu söylenir, bu durumda acılara teşekkür borçluyuzdur, onlar bir şeyleri ortaya çıkarmış, şairi dile getirmişlerdir. Şair, dizelerini oluştururken acılarından yararlanmış, hem de bir bakıma onları hafifletmiştir. Acıların dindiği, geriye şiirlerin kaldığı söylenir...”

Berthold Brecht’in sözlerini şöyle özetleyebiliriz:

Şiir, acıları hatırlamaktan doğar.

Acıları hatırlamak: Bazıları buna hüznün, der. Hüznün bedenle bağı yoktur; kaynağı belleğimizdir. O, acı gibi çığırkan değil, içe dönüktür, yalnızlığı sever. İnsan, acılar içindeyken duyumsar; hayal edemez. Kalem elimize aldığımız anda, hayal gücümüzün önüne geçen öfke, kin, acı, üzüntü, sevinç gibi duygular geri plana itilmelidir. Hüznün, şairin potansiyel enerjisidir. Resimler çizildiği oranda kinetikleşir. Acıda bulamadığımız estetiği, incelişliği, ağır başlılığı hüznünde buluruz. Buruk bir haz alırsanız hüznünden. Gizlemeye çalışsak da hüznün içimizde yarattığı atmosfer yüzümüze yansiyacaktır:

“Aslında ne bulunur bir gezginin yanında

Kendi yüzünden başka,

Hüznüyle bileyen direncini.”

Metin Altıok, ‘sabırla’ yerine ‘hüznüyle’ demeyi tercih etmiştir. Kaldı ki; sabır dirence hüznünden daha yakın bir duygudur. Şairin endişesi, belki de ‘sabrının taşması’dır. Sabrın taşıdığı noktada direnç kırılır. Düşmek, kırılmış direncin eyleme dönüşmüş biçimidir. Şair, acı içinde yürümeye yazgılıdır. Yürümenin verdiği sevinç, acıyı azaltır. Hüznün, acının etkisini yitirdiği yerde ortaya çıkar. Yolda, birine rastlarsınız. Hüznünüzü yüzünüzden okumuştur bile; sorar:

- N’oldu?

- Ahhhh! Ah!..

Çekilen *ah*, bütün acılarımızın toplamıdır; bir iç hesaplaşmadır. Pişmanlık duygumuzu ifade edebileceği gibi, bir ukdeyi, kaçırılmış bir fırsatı, bir yanlışlığı, mutsuzluğu, ya da sevinci de ifade edebilir. Düşünsel acılar; yaşanan an’a ilişkin değildir; geleceği de kapsarlar. Bu yüzden, fiziksel olanlardan daha yıpratıcıdır. Hemen dile dökülmeleri, anlatılmaları gerekir. Lirikizm, hüznüyle gelen ‘en güzel anlatım biçimi’dir. Hüznün, içtendir; abartılı duyguları kendi sularına yaklaştırmaz. Lirik şiirlere inandırıcılık katan, hüznün gerçeği değiştirme çabasında olmamasıdır:

“Güz geldi, ah, güle ne söylesem

Sana ne söylesem ömrüm.”

Ahmet Uysal’ın dizelerinde hüznün, yakınmayı ortadan kaldırmıştır. Yakınma, acıya ilişkindir; acıdan yeterince

Sina AKYOL

HANIMELİ

Masamda

-tozu alınmış masamda-
sanki şefkat
çiçeği!

-Seni buraya kimler dikmiş..
diye sorduydum
bahtıma-

Kalkıp geldi.

Uykusuna miskler—
ile giden’im.

uzaklaşamayan şairin tuzağıdır. Çünkü; yakınmanın başat olduğu durumda, şiirle acı aynı düzlemde buluşur. Şair, acının ilmeklerine takılan bir balık gibi çırpınmaz. Avcı, şairin kendisidir; av zamanını bilir. Hüznün suları, uzaklaşan acıların çağırıldığı en uygun zamandır. Çağırarak, hatırlamak gibi bir şeydir; dokunmayı gerektirmez. Dokunmayan, dokunamayan her şey evcildir. Bu yüzden ki; eskiden dayanılmaz gelen acılar, buruk bir gülümsemeye bırakır yerini.

Şiir, acıları evcilleştirir.

Acılarını evcilleştiremeyenler, kaygı içinde yaşarlar. Kemirgendir kaygı; korkunun, umutsuzluğun, karamsarlığın, kaderciliğin kapılarını açar. ‘Ben, iç huzursuzluğumu, huzura çevirmek için yazıyorum’, diyenler haklıdır. Öyküyü bilirsiniz:

Bir balıkçıl varmış; her gün gölün kıyısına gider, çok susadığı halde bir damla su içmezmiş. Tükeneceğinden korkmuş, suyun. Sonunda susuzluktan ölmüş.

Ölüm, eyleme dönüşmeyen kaygının sonucudur. Şairin vazgeçilmez eylemi, yazmaktır. Acıların en yoğun duyumsandığı yer, suyla balıkçıl arasındaki sınırdır. Sınırı; tampon bölgeyi geçmek gerekir. Yaralar içindeyken şiir yazamayız. Suya ulaştığımızda bütün acılar silinmiş; balıkçılın kaygısı şairin hüznüne bürünmüştür:

“sus ey acı. acının hüznünlü kuşu sus. sen de ey nar ağacı artık ağlama.” diyor Hayati Baki.

Öyle ya! Şiir gelince acıya susmak düşer.

Sina Akyol, Yusuf Alper, Arzu K. Ayçiçek, Şeref Bilsel, Bahri Çokkardeş, Melih Elal, Gültekin Emre, Mehmet Sadık Kırımlı, Salih Mercanoğlu, Cihan Oğuz, Fergun Özelli, Hüseyin Peker, İlyas Tunç, Zeynep Uzunbay, Sadık Yaşar, İrfan Yıldız.

“ESKİ’Z”DEN “SON KİŞOT”A CENK KOYUNCU

Melih ELAL

“Ve bir gece şarkı söylerken öleceğim, böyle ölmek istiyorum; son meleşimden bana eşlik etmesini dilerken yalnızca Rod duyacak, yüzümün renginden anlayacak söylediğim şarkıyı; o Cenk sarasında: Sessize giderken gürlütlü bir ölüm istiyorum babamın anısına!”

(Cenk KOYUNCU, *Son Kişot*, Ocak-Şubat 2003, Sayı 2)

Çoğumuz tekdüze yaşamın dışına çıkmak, pek rahatımızı kaçırmak istemeyiz. Aramızdan birileri çıkar, güzel güzel sürmekte olan, dedemizin dedesinin dedesinden kalma alışkanlıklara çomak sokar; ayaklandırır bizleri... Olur mu, kurallar böyle değil, diye söylenmeye başlarız. Alışlagelenin dışın çıkmaya zorlamaktadır çünkü o bizi...

Bir Orhan Veli gelir, “Hiçbir şeyden çekmedi dünyada / Nasurdan çektiği kadar” deyiverir şiirinin dizelerinde; ayağa kalkarız hep birlikte, nasır da şiire girer miymiş, diye... Girer tabii, hem de bal gibi girer, girdi de...

İşte sanatın aykırı insanlarından biri de Cenk Koyuncu’ydu. Kasım 1992’de Turgay Kantürk, Engin Turgut ve Fikret Tunçer’le birlikte *Eski’z* diye yıllık bir edebiyat dergisi çıkardı eski’nin izinde giderken yeni izi arayan. Adındaki eski’ye eklenen “z” sesi aynı zamanda Türkçenin sözcüklere çift anlamı katan, şu iki-z’deki sestir. *Eski’z*, bu çift anlamı katan “z” sesinin azizliğine uğramış olmalı ki, Kasım 1993’te çıkan ikinci sayısından sonra bir daha yayımlanmadı; eskilerin, ismiyle müsemma, deyişine uygun olarak.

Aykırı bir insandı dedik ya bu Cenk Koyuncu için; *Eski’z* macerasından ders almadı. Tuttu Don Kişotluğa soyundu Cem Akaş, Şenol Yoroğlu ve Osman Serhat Erkekli’yle birlikte... Tabii bu üç addan hangisi köyün rahibi (Senor Pero Pérez), hangisi köyün berberi (Üstat Nicolás), hangisi Sancho Panza, ona da siz karar verin çıkardıkları dergiye inceleyerek.

Orhan Veli, bu dünyadan göçünce, arkadaşları anısına bir *Son Yaprak* çıkarmışlardı *Yaprak*’ın ardılı olarak. Cenk Koyuncu da Kasım 2002’de, belki de kendini Don Kişot’un ardılı hissetti, *Son Kişot*’u çıkarmaya başladı. Orhan Veli’nin dergisi *Yaprak*, yayımlandığı dönemin gazeteleri boyutunda tek yapraktı; Koyuncu’nun *Son Kişot*’u da yayımlandığı dönemin kâğıt tabakaları boyutunda; 64 x 86 cm boyutlarında tek yapraktı... Yalnız bu tek yaprağın değişik bir özelliği vardı. Kendine özgü bir katlama sistemiyle katlanıyor ve 32 sayfaya ulaşıyordu. Dergiye okuyabilmek için tek yaprak haline getirmeniz gerekiyordu ve tekrar katlamak istediğinizdeyse; ya ilk haline hiç getiremiyor ya da uzun uğraşlardan sonra özgün katlama düzenine dönebiliyordunuz.

Kasım-Aralık 2002 tarihli ilk sayının labirenti içinde sunuş yazısı “Son Kişot Yola Çıkarken!”e ulaştığımızda; içerik olarak da alışlagelmişin dışında bir dergiyle karşı karşıya olduğunuzu fark ediyordunuz. *Son Kişot* imzalı, içeriğinden Koyuncu’nun yazdığı anlaşılabilir bu yazıda, “Gelmiş-Geçmiş Tüm Ürünlerin Seçkisi alt başlığıyla çıkıyoruz... Bunda bir iddia payı var kuşkusuz... Bunu da bilerek yapıyoruz zaten. Kesinlikle! Elinizde tuttuğunuz ‘seçki’ bir şifre, deşifre edilmek istiyor... Görsel sanatlardan, yeni yazın türlerine kadar tüm ürünler için bir çatı olmak istiyor... Kanımca, ciddi bir başlangıcın sürekliliği için Cem Akaş ile and içtik: ‘Yenidenyazım’. Başlattığımız ‘Yenidenyazım’ dosyası bunun ilk örneği olsun ve dergi ilerledikçe kendini bütünleyerek bir olgunluk kazansın istiyoruz. Üstelik ‘yenidenyazım’ beraberinde ‘yenidenyorum’u getirdi, koydu masa başına! *Don Kişot*’tan adını alan *Son Kişot* için Picasso’nun ünlü ‘*Don Quichotte*’ çizimi bizim için ilk çıkış noktası oldu. Şenol Yoroğlu’yla ortak karar alındı, çizim istemek için ressamlar listesi oluşturuldu. Derginin çıkışıyla birlikte kapılar çalınacak...” deniliyordu.

İrfan YILDIZ

DURMUŞ BİR SAAT İÇİN İÇLENME

durmuş bir saatin üstüne,
nokta koysan n’ola;
bir sokak arasında,
virgül olsan n’ola!

saat olmaktan çıktıktan sonra,
akşam olsan n’ola!

üzünç atları kaçmış...

akrep n’ola,
yel n’ola,
kovan n’ola!

kement atsan,
gelmez!
yukarı baksan,
gelmez!

durmuş bir saatin üstünde...

kadran olsan n’ola?
gitmeyen yolun içinde,
asfalt olsan n’ola!

sen de dursan inadına!..
hep herkes dursa... n’ola?
kendinden değil!!
oy! kendinden değil!!

geriye yaprak olsan n’ola!?

Dergide, gelmiş geçmiş tüm ürünlerden yola çıkılarak oluşturulacak yeniden yazım ürünlerine, hatta daha da ileri gidilerek yenidenyazım ürünlerine, yer verileceği duyurulurken; ilk örnekler de bu sayıda yer alıyordu. Faruk Ulay, Ömer Seyfettin’in Kumrular adlı öyküsünü, yenidenyazım tekniğiyle aynı adı kullanarak yazıyor; Jean Giraudoux’nun, Daniel Defoe’nun *Robinson Crusoe*’sunun yenidenyazımı olan *Suzanne ve Pasifik* adlı romanının bir bölümü Ersel Topraktepe’nin çevirisiyle yayımlanıyordu. Belki de böylece edebiyatımızda sıkça karşılaşılan intihal tartışmalarına da bir başka boyut kazandırılıyor; aşıracağına esinlendiğin yapıtı belirterek üzerinde yeniden çalış, gücün yetiyorsa onu aş demek isteniyordu. Şenol Yoroğlu’nun çizgileriyle de yenidenyorum örneği dergide yer alıyor, bunu diğer sayılarda yerli ve yabancı diğer çizerler izliyordu. Bu tarzda ürünlerin dışında, derginin çağcıl şairlerin hemen hepsini içine alan bir tutum izlediği görülmüştü.

Son Kişot, yenidenyazım örneklerini dördüncü sayıya değin sürdürebildi. Beşinci sayı ve sonrasında bu tarz görünmez oldu sayfalarında... Ama ilginç metin denemeleri, örneğin Fakir İdris imzalı Dış Kanama adlı metin gibi (Sayı 5), zaman zaman sayfalarında görüldü. Zaten dergi de Ocak-Şubat 2004 tarihli dokuzuncu sayısından sonra bir daha yayımlanmadı.

Son Kişot’un her şeyi olan Cenk Koyuncu, Cervantes gibi Akdenizli bir yazardı. Cervantes, Akdeniz’de Türklere tutsak oldu, kaçtı, ülkesine döndü *Don Kişot*’u yarattı ve göçtü. Ardılı Son Kişot, Akdeniz’de bir adayla, Rodos’la evlendi, onu yitirdi; Akdeniz’in kıyısında bir kente, Antalya’ya yerleşti ve daha 38’indeyken göçtü. Geride kuraldığına çıkan, sınırları zorlayan iki dergi, *Eski’z* ve *Son Kişot*’u bıraktı

Ne diyelim! Dergicilikte nice aykırıların özlemiyle!..

Hüseyin PEKER

İÇ YANGINI

Toz bezine delikler açtım
ömrümün değerli taşları
dostlardan damat edinmiş
iskele kurulamayan yerlerden
gelmiş aranıza
tülbentlerle yaralı
dilindeki zehri anlatıyor heybenize
toz bezine sudaki gölgelerle
ben yandım sen yanma işareti
iyi ki varsınız yanımda
saçındaki kepeklerle anlatacağım onu yoksa

İhtiyar boğa demiştim toz bezine
koşar yorulmaz bit sayesinde
önünüzde cansızlığın resmi
el çırpın, yaşayacak günün birinde

Höt deyin beyaz zambaklara
aşkı zorlamaya gelmez
yeniden doğuyor bu ikinci vakti
mahşere mahşere mahşere

Delikler açtım ağrılardan kurtulsun diye
cezasıdır onun çektiği hayat
dağ rüzgârlarına dayanıklı
aklı uçuran bir yanı var, kıyı kasabalarında

Kalıp yapmadan yaratılmış
güneşsiz yaprak
içli ve süzgülün bir ay çarpmasıyla
anlatıyor durmadan sardunyalının hüznünü

Yüzünüze fenerini tutuyor balık masasının
tarihe el çırpıyor, savaş masallarının matadoru
yeni harabelerde bir sonsuz isim
tozlu yol türkülerinde iç yangını

Yusuf ALPER

BİR KIRMIZI BİR TRAK

Hayatın yoğurup önüme koyduğu
Kırmızı başlık ağlayan nar ve sonra
Bu muydu olacak yaşanacak
Geldiğin yer hüznle gideceğin

Hani dikkat! Hani sonu her şeyin
Altı üstü bir kurt bir kırmızı
'Ağlayan nar gülen ayva' ve evvah

Vah ki iki oğul bir dünya doğurdun kederinden
'Ateş aldı her yanını sen yandın için yandı'
Beni benden ayıracak
Ölümçülü yaşayandan
Kim temiz kim ölümçül kim alçak

Vah ki oldu olacak
Altı üstü bir kırmızı bir trak

Salih MERCANOĞLU

AT VE SEBAT

"at koştukça yükü azalırımış" der, Leonardo
ve ekler: "insan da öyle"

ama üstat:
koşuyorum yıllardır bu kesif koridorda
ayaklarımda boşluk
sırtımda bu kambur niye?

Zeynep UZUNBAY

GÖLE TAŞ ATTIM

beni uzağına attı
yağız yerde sancılandım da
Çuçu'yla Ki-Ki tuttu elimden
gülüşerek yaşamamış hiçbiri
koşuk söylediler dinledim
Ki-Ki bildi:
burnun göğe de sürtülecek senin!

çığırına indim
akça çiçek bittim
bir bildiği oluyor yaşamanın
bana da söyledi
yürüyüşler türedim

yoruldum
dağ başında bir kayaya oturdum
ey sözüm, gel dilimi bul:
kurtlaar! beni yiyin!
kar ışıdı, uğultu dindi
böyle çıplak oturdum
sarılmaz alageyik
güneşe yalvarayım

yine aldım geldim beni
ha buraya ha oraya
tekti, derin batmıştı
ha çıkmış ha çıkmamış
ben yolun ucunda
öyle rahat
yol koşuyor arkaya

bir elimden öbürüne
taşa gizimi sardım
ağladım, güldüm, bitti
bildiğimi taşa sardım
göl taşa süslü sevinir
neye yarar
belki bana, şimdilik

her şey yerli yerinde
ben de, ellerime bakmadım
gelmeyeni beklermiş insan
beklemeyene gidermiş
aferin!

ŞİİR VE İKLİM (XVIII)

Şeref BİLSEL

“benim bir deli akasyam var
senin de bir aylandızın vardır umarım” Serdar Koçak

Şiir bazen çözümsüzlüğü tanımlar. Hayatın açık bırakılmış uçlarına düğümler atmak istemez. Böylece çıkışları ve esnemeleri ortadan kaldırdığı da olur. Bu bağımsızlık şiirin bağlayıcı oluşunu engellemez. Sözü kâğıda; kâğıdı insana bağlar. Kâğıdın arkasında koskoca bir kara ormanın durduğunu bilir şair. Bütünlük, bütünlüğü ele geçiren parçaların her birinde kendini ele verir; bütün bunlar şiirde olur. Orman, “ağaç” olarak çıkar karşımıza. Ağaç, “çağ” olarak.

Birçok kültürde “ağaç” önemli bir motif olarak karşılar bizi. Özellikle doğu anlatılarında, masal ve menkıbelerinde ağacın vazgeçilmez bir yeri vardır. Hint geleneğinde “Brahman” ağaçtı; göğün ve yerin yontulduğu ağaç. “Gördüm ki bütün oluş bir ağaçmış. Onun nurunun kaynağı da kün (ol) tohumundadır”. Necmeddin er Râzi, *Mirsâdu'l- İbâd* adlı eserinde, evreni ağaca ve Hz. Muhammed’i de tohuma benzetir. Kahta Upanişad’da evren, kökleri yukarıda dalları aşağıda olan sonsuz bir ağaç olarak çıkar karşımızda. İşte ağaç burada (normal görüntüsünü ve mekânını terk ederek) şiire yakımlaşır. Ağaçların beslendiği iki damar vardır: Bunlardan biri, köklerden yapraklara su taşır; diğeri ise yapraklardan köklere... Şairleri köklerden yapraklara su taşıyan bu damara benzetebiliriz. Bir “yaprak” olarak “okur” köklerde ne olup bittiğini merak etmekle geçinip gider ağacın gövdesinden! Şiirimizde kitap ismi olarak ağaç’a dair ilk belirgin vurgu Melih Cevdet Anday’dan gelir: *Rahatı Kaçan Ağaç*... Edebiyatımızda yer almış/alan dergiler arasında önemli bir kısmı da “ağaç” göndermesini üzerinde taşır. Necip Fazıl’ın *Ağaç* dergisi bunlardandır. *Yalnız Ardiç, Nar*... Şimdilerde Eskişehir’de Mustafa Özçelik yönetiminde çıkmakta olan *Ardiç* dergisi de var. Bir çığlık olarak aklımızda yer tutmuş kitap isimlerinden biri değil mi *Kayayı Delen İncir*. Doksanlı yıllardan sonra “ağaç” metaforuna yeniden bir yöneliş yaşanıyor sanki: *Uçuşan Ağaç* (Osman Çakmakçı, Göçebe Şiir Kitaplığı), *Yarım Ağaçlar* (Ömer Erdem, Kitabevi Yay.), *Ah’lar Ağacı* (Didem Madak, Everest Yay.), *Çirkin Ağacı* (Sinan Oruçoğlu, Yasakmeyve Yay.) ...

Adil İzci’nin *Ağaçlar Kitabı* (Toroslu, 2004) çeşitli ağaçlardan hareketle kaleme alınmış denemeleri kapsıyor. Bu kitabın arka kapağında Haydar Ergülen’e ait Ağaçlar Gazeli adlı şiir yer alıyor; işte bu şiirden iki beyit bir mısra:

“Ey ağaçlarla konuşmadan insanlarla konuşmaya
[çalışanlar
Adil’in ağaçlarını dinleysin, susmakmış o kayıp dil”

“Zeytini dinledim beklemeyi öğrendim, akasyadan
[gitmeyi,
vuslatı ceviz ağacından, limonun dediği ayrılığı ve aşkı
[nardan”

“Ağaçlar komşumuzun evidir, ruhumuz gülümsüyor
[avlusundan”

Ağaç üzerine binlerce söz düşürüldü elbet. Ağaç aynı zamanda bir medeniyet algısını da içinde tutar. Masadan önce ağaca varanlar bunu bilir; Edip Cansever’in Türk şiirinde kurduğu masanın üzerine çıkıp tepinenler, işe öncelikle bir sehpayla tanışarak başlamalı: “*sehpada titreyen ağaç / çığlığını içine çekmiş ustasını içine*”... Sinan Oruçoğlu’nun ilk kitabı *Çirkin Ağacı* şu dizeyle açılır: “*bunaldım ve bunaldım ve bir ağaç buldum*”. Geçen yıl yayımlanan yüzlerce kitap içinde en önemlilerinden biriydi *Çirkin Ağacı*. Üslup, her noktadan hayata değen bir şairden neşet ediyor: Oruçoğlu, bir bezginlik, dalgınlık, yorgunluk an’ını bile kondisyonu yüksek sözcüklerle anlatıyor; böyle olunca şiirdeki tempo yakanızı bırakmaz oluyor. Demin okurları “yaprak”a benzetmiştik ya; Hayat Bilgisi adlı şiirine şöyle başlıyor Oruçoğlu: “*bırak düşsün yaprak / bunun bizimle bir ilgisi yok*”

Bazı dizeler meyve vermeyen bir ağacı işaret edip yorgunluğun tarihine eğilir. İşte bu dizelerden birkaçı, Tozan Alkan’ın Akşam ve Ev adlı şiirinden:

“Yorgunluğun tarihi mi eskiyen
Ablanın sesinde kırık bir şey var
Bahçede ağaç meyve vermiyor
Sobanın dumanı eğri”

Altay Öktem’in, Ağaç Dikmenin ve Yetiştirmenin Faydaları adlı şiiri bu sahada verilmiş temel metinlerden biridir. Gökçenur Ç.’nin Acının Soyağacı adlı şiiri şu dizelerle nihayetlenir: “*bir acının soyağacına çalışıyorum / yarım kalmış bir günlüğe, yarından başlıyorum*” Ağaç bahsi böyle uzayıp gidebilir; Nâzım’ın “Ceviz Ağacı”nı kim unutabilir. Salih Mercanoğlu, son kitabı *Bahçeye Çıkmak*’ın bir yerinde şöyle der:

“bu bahçeyi krallardan çaldım
sessizce bir tapınaktan
çocukları emzirmek için
lotus ağacının kökünden sağdım”

Zaman zaman birkaç dostla yan yana gelip dergilerdeki şiirlere dair görüş alışverişinde bulunduğumuz oluyor. Genellikle son ayın dergilerinden hareketle bizi dize getiren(!) dizelere eğiliyoruz daha çok. Bu işleyiş çoğunlukla Onur Caymaz’la konuşmalarımızdan besleniyor. Geçen ayın dergilerinde yayımlanan güzel şiirleri birbirimize muştuladığımız gibi; yine aynı dergilerde yer almış “şiir olmamak” için bütün silahlarını atmış metinlerden de haberdar ediyoruz birbirimizi. Bu ikinci sınıfa giren metinler bizi her zaman güldürmüyor; bazen de acı acı güldürüyor; çünkü aralarında kendini şiirimizin büyük kulaklarına duyurmuş, belli bir şiir (g)örgüsüne varmış memleketimizin ve dilimizin nadide evlatları da var. Şimdi birazdan, Onur’u dize getiren bazı dizelerle karşılaşacağız.

Aşağıda okuyacağımız dizelerdeki benzetme unsurlarına, kakafoniye, diyalektik manada tutarsızlığa bir bakın. Bu hal içre düşen sadece gençler yahut kendi kuşağımız değil; otuz yıldır şiir yazar insanlar da aynı örneklerle dergileri süslemeyi sürdürüyor. Şiirin şair olmak isteyen bu derece rezil ettiği başka bir iklim gördünüz mü? Bu soruyu aşağıdaki örnekler cevaplayacaktır zaten. Bu örnekler yüzlerce sayıya çıkartılabilir; fakat şiirimize bir katkısı olmayacağını düşünüyoruz. Şiire yeni başlayan gençler dergilerdeki bu metinlere bakarak -editörler tarafından onaylanmak için- kendine bir yol haritası çiziyorsa -ki öyle gözüküyor- gerçekten yazık bize. Kimse bu örnekleri bağlamından, şiirsel bütünlüğünden koparttığımızı sanmasın; bir kumaşın kalitesini anlamak için bir top kumaşı ellemeye ihtiyaç yok. Bu şiirlerin

yayımlandığı, memleketimizin (g)özel dergilerinin isimlerini zikretmenin de kimseye faydası yok sanırım; merak edenler geçen ayın dergilerini karıştırabilir.

“bardakları çivili bezlerle kuruladık pilleri şarj edip dolaba koyduk” (Pelin Özer)

Bu nasıl bir nesnelere ilişkidir ki; bardakları kurulamanız yetmiyor; bardakları bezlerle kuruluyorsunuz, o da yetmiyor, çivili bezlere müracaat ediyorsunuz! Pilleri şarj edip dolaba koymuşsunuz! Oh ne güzel! Hangi dolaba? Ekmek dolabına mı? Buzdolabına mı? Ayakkabı dolabına mı? (laf aramızda piller için şarj cihazınızın yanınızda bulunmadığı dar bir zamana rastlarsanız pilleri sıcak suda bekletmeniz, pilde uyuyan enerjiyi açığa çıkartmanızı sağlayabilir. Bu bizzat tarafımdan denenmiş ve kullanılabilir bilgi olarak not edilmiştir. Bu girişimin teorisini ise Vecdi Çıracıoğlu'dur!)

“Zehra sahipsiz değil üç jeneratörü oldu

Zehra sahipsiz değil üç oldu jeneratörü” (Ömer Şişman)

Şarj, jeneratör ... devam ediyoruz şiirsel enerjimiz tükenmesin diye! Bu dizeler -kelimeler yer değiştirmek suretiyle- yedi sayfa boyunca yazılıyor. Bu dizelerde 6 (yazıyla: altı) kelime var. Her seferinde bu kelimelerden birinin yerini değiştirerek bu dizeleri farklı biçimde kaç kez tekrar edebiliriz? Deneyelim: $1 \times 2 \times 3 \times 4 \times 5 \times 6 = 720$ ... Zehra'nın sahipsiz olmadığını ve üç jeneratörü olduğunu anlatmak için yedi yüz yirmi dize (720) kurmalıyız. Bir de “Zehra” gibi köklü, doymuş güzel bir kelimeyi “jeneratör” gibi insanlıktan ütüsünü almamış meyemetsiz bir faşist düzenle tanıştıracamız. Satırları şöyle değiştirecek insanlar var elbet: “Şiir sahipsiz değil; piç oldu şiirsizlik!”

“tohumuna integral bakışlar atımında ışiksiz son tercih [dügümüyle

körce kozasından

gövdemin salınan olduğunda tutsaklık pasından uzak”

(Necati Albayrak)

Bu dizelerdeki yüksek sanat terennümünü(!) çözümlenmeye girişirsek işin içinden çıkamayız. Burada bir dilsizlik olduğu (kekemelik bile değil) açık. Ne diyelim: dil kurtarsın!

“göz taşlarıyla vurdum teninin sır orguna döküldü kasvetinin kilise vitrayları” (Nilay Özer)

Yukarıdaki dize(!) şiirimize önemli kazanımlar sunmuş bir şairimizden. *Zamana Dağılan Nar ve Ol!...* kitaplarıyla okurların ve şair çevrelerinin zihninde haklı bir yer kazanmış Nilay Özer'e ait. Buradaki tamlamaları hiçbir şiir kendine yediremez(!). Evet, Nilay Özer'den böyle bir dize okumak gerçekten üzücü. Bir dizede üç ayrı “tamlama”nın olması da büyük bir risk üstelik.

“37 ekran tv aldım ve ADSL'e yazıldım

(Enis Batur yazınca böyle dize oluyor nasılsa

yamuk bi bakış fırlattım zizek kitaplarına)” Aslı Serin

Şairimiz 37 ekran tv almış, adsl'ye müracaat etmiş!

Buraya kadar anlaşılıyor dar gelirli bir aileden olduğu(!) -adsl olduğuna göre muhtemelen “memur”- ondan dolayı 37 ekran tv aldığı ortada. Ortada olmayan şey “şiir”. Oturup televizyonunu izleyeceksin; televizyon biraz küçük ekran olduğu için yakından bakılmayı isteyebilir; tıpkı Zizek'in *Yamuk Bakmak* kitabına yakından bakmak gerektiği gibi. Kitabın isminde “yamuk” sözcüğü olsa dahi “doğru” okunmayı hak eden bir yapıt o. Sözcükleri birbirine fingirdetmek için bir fantezi aracı değil *Yamuk Bakmak*. Zizek, günümüz şairlerinin içine düştüğü bu

“yersizliği”de vurguluyor satırlar arasında. Enis Batur'un bu satırlar içinde ne işi var? Bu dizeleri Enis Batur yazmıyor. İşte yukarıda vurguladığım “takip”e geldik yine. Bu bir eleştiri

Mehmet Sadık KIRIMLI

İNCİNİRSİN

Fergun Özelli' ye

belli olmaz, her çiçeğin bir ağzı vardır, konuşan dili okşayan elleri... birer kül kedisidir sanki yapraklar sokulsan tırmalar belki tenini dilindeki masalın bittiğini anlarsın

yepyeni sayfa açarsın kendine bembeyaz çizgilerle dolu büyükçe bir sayfa. eğik boyunlu harflerden birer demet koyarsın içine, bu senin ellerindir az hareketli ama, biraz sarsak

ağlamak gibidir yaşamak

öğrendiğini sanırsın sonra göğün eflatun olduğunu; gidip onu sever okşarsın. acıdır uykusunu dar ettiğin hayat gözlerine bağladığın ırmaklar çoğalıp akar büyürken kendini avuttuğun ağaçlar...

yarıçiplak birer kasımdır

varlığını inkâr edemediğin aşkın ilk öpücüğü diye anlam biçtiğin duygu : gülün sapsarı saçlarıdır; biraz sağa yatıktır. sevip okşayınca öylesine mor dudakları vardır ki, şarap tadında...

içilen her kadeh bazen sınırsız acıdır

aşksız insanın yaşamında çocuklar ne yarındır, ne öbür gün eylülün hüznü kalmıştır güzün dudaklarında buna kafayı taksan düşersin incinirsin; hayat kırılır...

metni değil; üstelik size öğrettikleri gibi “didaktik, satirik” şiir diye de bir şey yok. Eleştiri için farklı yazı türleri mevcut; o türlerden birinde yazılabilir. Sevsek de sevmesek de Enis Batur bu ülkenin -belki senin 37 ekran tv'nin değil ama- kültür antenlerinden biri olmayı ısrar ve istikrarla üzerine alanlardan biridir. Abuk sabukluğun dozajı en çok şiirde önem arz eder. Şiirde kelimelerle aramızdaki bütün deneyimleri kopartırsanız ipler saçmalığın eline geçer. Yukarıda olduğu gibi.

Osmanlı kadılarından biri, hayır için Üsküdar'a bir tuvalet yaptırır. Şair Nâbi'den bu hayrat için tarih düşürmesini ister. Nâbi şu dörtlüğü düşürür:

“Kadım yaptı ayak yolun

Muzahref kalmasın tende

Dedi Nâbîyâ tarihin düş

Şıçayım hayratına ben de”

Yazımızı değerli şair Lâle Müldür'ün son kitabı *UltraZone'de Ultrason*'daki veciz (!) dizeleriyle son biçimine vardırım. Buyurun!

“bak İsmail şimdi şu halının
ortasına sıçalım mı?”

Hayratınız hayırlı olsun!

‘ÇEVRE ÇİTİN ÜZERİNDE YAĞMUR’

Gültekin EMRE

Mehmet Taner, 1995-2005 arasında yazdığı şiirlerini bir araya getirdiği ve üç bölümden oluşan *Çevre Çitin Üzerinde Yağmur*’la bu yılki Behçet Necatigil Şiir Ödülü’nü kazandı. “Asal Zaman”, “Sebil Zaman” ve “On İki Ayrı Metin ve İncili Maniler”de bir öyküye yaklaşıldığı duyumsandığında, dağılıp parçalanan bir yapı çıkıyor karşımıza. Öykü yok oluveriyor, kendini derinden sezdiren bir başka şeyin çekiciliğine kapılıveriyoruz hemen: İşte, onun şiirinin aktığı yapı! Dağılan, parçalanan, ama bütün bir yapı, oluşum.

Yüreğinde hançer gibi duran şu üç sözcük onun şiirinde belirleyicidir: “Teselli, sabır, ve bedevi”. “Bu üç çelik küre” hem birbiriyle iç içe, hem de ayrı ayrı merkezlerin elinden tutup duruyor Mehmet Taner’in şiirinde: Hareketli ve durağan.

“Evaze etek”le genişleyen, “elsiz taun”la daralan bir zaman aralığı, “yivli”ve “dişli gün” “Kanlı erguvan”a yakışan avare bellektir belki de. “Dil iki canlı can yarı cansız” can alıcı bir dizeyse, “kör tüneğe kilitli” oluş da o denli granit bir imgedir. “Tek hece” öyle ya “*Kelimeleri olmayan / Kelimeden*” girmişti şiir dünyasına, destursuz., “dilkökünde”. Zaman, bağışlanan ve bağışlayandır, hayra yorma. Yaralanmadan yaralanma, ölmeden ölme... gibi bir şey onun şiirinde yol bulmak. Rüzgârı, külü, kum tanelerini savurup duran bir klasik yapı var onun dizelerinde Klasik Batı Müziği gibi çalınıp duran. Tek “teselli” bu değil ebette zaman “sebil” olup giderken “asal” bir hayata. Gece “yara gibi”dir sarar sarmalar insanı şiire yol alırken: Şiir belki de “boşluğa seslenir” Konaklayacağı bir yeri olmayan şiir. “Görünmeyen gemilere” gemicilere de, ve elbette “İlk boş âna, seslenir şiir”. Boşlukla da buluşur şiir, kardeşine sarılır gibi sarılır ona. Şiir, “Kendini tutuşturandır”dır da. Boşlukta her şey hem vardır, hem de yoktur: Aşk gibidir boşluk, çarpılmak da vardır, kapkara bir duvarla karşılaşmak da yarayı kanata kanata büyüten.

Şu çarpıcı imgelere, söyleme de tutunalım yol boyu Mehmet Taner’in şiirinde yol alırken: “*Dirhemsiz kantar, ey Öksüz Çıracak / Erimiş kızıl ıssız*”, “Damlaları karışmayan iki Yurt”, “İçiyorum işte güz gecesinin sonunu”, “somyeşil”, “Bir bulutdamar gibi böğründe ırmağın”, “nâdir ağaç”, kof uğultu”, “Gri bir fren sesi”, “ipek fotoğraflar”, “kara nişanlı”, “Sınıfsız aksiyon, kör zamanlama”, “akik” vakit, yamalı bulut, “yamalı kuşluk” ... Onun kaleminden çıkan “külden olma, fildişi mısralar-” ...

Üç tane de “üçlük” yer alıyor *Çevre Çitin Üzerinde Yağmur*’da. Haiku değilse bunlar, başka bir şey o zaman! İkinci Üçlük’ü bir de birlikte okuyalım: “*Yapmamış bir şey, diyor / Rüzgâr kalkarken- / Erik çiçekleri için*”. Dizelerindeki haiku’dan da tattırır okura

Mehmet Taner. Bir örnek de buna: “*Irmaktan gruba dek / Damarları bir bir dildi, açtı / Çıktı kadavra, ortaya*”

Arzu K. AYÇİÇEK

BOŞLUK

bütün kuşlar senin için uçsun dedi
gitti.

her yer boşluk... kirpiğin takılmasın bulutlara
köşeler keder ve birkaç damla gözyaşı

gül kırıldı... kan'adı adın... odalar karanlık şimdi
geç oldu. rengini belli etmedi adın... ah yıllar!
odalar perdelendi... destan oldu geceler

dalına düşen bir yapraktn... sıradan sözler
kimseler görmedi göğsünde kanatlanmış kuşları
paslı teneke kokularından bir sabahtı ayrılık

silinmez şimdi taşlara kazıdığın kuş desenleri
son yolcu da çekip gitti bu gardan
ne yaralar açtıydı kalbine kar ayazı geceler
hadi sen yararı diyecek bir terzi getir.

neymiş?
gönül bahçesiymiş baba yurdu insanın
demez miydin denizle buluşunca huzur bulur ırmaklar
şimdi kalkıp gitmeli mi baba yurduna?

istemem, görmesinler ağladığımı!
kadınım ben üstelik maviye dökülür saçlarım
bir dünya kurarım sözden gözden şafaktan
dile gelir süt pınarlarımdan akan geceler

yine boşlukta kaldın
hadi, sevdiğimiz baba yurduna dönelim*

* Platon

Şiirinin sıklığı ve kurgusundaki çekicilikte bu üçlüklerin de payının olduğunu düşünüyorum. Kaçarken kovalamıyor o, dururken birden hareketleniyor, birden çakan şimşek, ortalığı kasıp kavuran beklenmedik bir kasırga gibi. Zamanı irdeliyor küle, kuma, belleksizliğe, yolcusuz yolculuğa, dilsizliğe... kaptırıp kendini, dillenenek...

Hep söylenir ya, bir kez daha söylemekte ne zarar var? Mehmet Taner, tam bir dil kuyumcusu, yağmur yontucusu, şimşek ekicisi. Mermerle kardeş onun dizeleri; o, granitle yatıp kalkan bir teselli ustası: Zamana çıracak durmuş bir bedevi, sabır taşı: Kum fırtınalarının büyücüsü, fal kaçkını, dil yalvacı...

Uzun bir hece gibi duruyor onun şiirindeki kör hayatın lâl ışığı. Eriyen ömürdür sezdirmeden, onun için sarılıp da yatar çın çın öten rüzgârlara; pencere kapı açık. Sabırlıdır, çünkü bu da bir aşktır. Bastırılmış duygular yumağı onun şiiri, uzak çağrışımlı, sezdiren, sınıksız devingen ve kendine güvenen.

Cihan OĞUZ

ÜVEY MANİFESTO

İçgüveysiydim bu hayatta
Kapının eşliğinde kendine olmadık hayaller yaratan
Ne zaman özeleştiri yapsam
Aleyhime suç duyurusuna dönüştü kendi feryadım
Bundan geriye dönüş yok diyorlar
Olan oldu, bundan sonrası yarışın son turları
Bakıyorum herkesin elinden kaçmış hayat
Kim kimi arasa ne kendinde buluyor ne başkasında
Madem öyle bir desturla başlıyorum masala
Dışımı sıkıyorum, dilimi ısıyorum, dünsüzleşiyorum
Yine de kalbimde kırıntılar kalıyor her vakit
İp koptuğu an beni eskiye fırlatıveren
Benim de şürekâm varmış demek
Bir düş, bir kelime, bir şükür özlemi
Şeytanın günde dört kere dürttüğü âdemin tekiyim
Afsız bir günaha karşı ömrünün dibine kadar zebani
Aşklar son buldu ama, buna bir harf daha eklemek olmaz
Kurutulmuş bir çiçek şimdi hayat kalbimizin satır arasında
Dedim ya içgüveysiydim... Horlandım, ezildim, üzülüm
Sonunda benim kadar kimsesiz olduğunu anladı dünya

Sadık YAŞAR

ÇATIK KAŞ ÇEŞİTLERİ

ey ıstırap! suya tırmanan teline
günahı tımar eden sürtünme.
itince... nereye olursa
itince her yerde leke leke
ağlaması var çocukların
soyduğu hep kan portakalı
kent desenli gözlerin
şurubunu kim toplar... korku
yapış yapış kuş gözü kadar
herkes katlanmış bir şey, şey
götürüyor evine... ses kesilince
öfke izi var kaşlarının çatalında
her çatık kaş yelkenlidir benzemez
bir diğerine... açtığı dik alın yolları
ayırır herkesi birbirinden, gör
bakış bin bakışla üst üste.
binlerce parmak izinden
birini arıyor fincan anne
kapattığı havadan, kapattığı fal
çatlamış aman diliyor
ardında çürük omzuyla direniyor köle
kemikten bir kapı kolu var
bu kentin arka sokaklarında

Bahri ÇOKKARDEŞ

AY ODASI

Bazı gerçekleri değiştiremezsiniz
Bazı düşleri de
Ay odasında
Kırmızı karıncalar
İki yürüyüştük ikimiz
Kurtlu kiraz çiçekleri
Kırık bisküviler
Sarısabır hayaletleri
Unutulup da giden
Bulut ağaçlı yolda
Tanrı kadar uzaklar şimdi
Sizi yalnızlığımın rahatsız etmedi
Değil mi
Gece bahçeleri

(Baştarafı 8. sayfada)

ve “deniz” sözcükleri ikişer kez yinelenerek, belki de en fazla önemsenmesi gerekenlerin onlar olduğu hissettirilmeye çalışılıyordu şairince. Tüm bunlara, on sözcüğün, meşhur “on emir”i çağrıştırmaya olası olduğu da eklenebilirdi. Dizeler içindeki, *iz-üz-iz* heceleri de, *iz*’in peşinde çekilen onca üzüntüden sonra, yeniden bir *ize* rastlandığını da gösterebilirdi; tıpkı, hayatın içinde varolan bir bilmecenin, bir başka bilmeceyi doğurması gibi.

Giz meseli, içindeki sözcüklere böyle açıklamalar getirilerek okunduğunda, mistik, fantastik bir yapıya da bürünüyor doğrusu. Önce, girilip çıkılacak bir “yer” (bir başka isimle “kapı”) tasarlanıp üretiliyordu adam’ca; sonra, üretilen “yer”, gidilip gelinecek “şey”e hedefleniyordu; ardından, hayret, sevinç ve gururla karışık ilk deneme: kapı açılıyor ve üretilen “yer” çalışıyor! *Adam*, o büyük ütopyası *deniz*’e gidebilir, “on emir”ini oradaki “canlılara” uygulayabilir, soyunu orada sürdürebilirdi artık; peki, ya sonrası? İşte, öykü tam orada, okuyucunun imgelemine bırakılıyordu.

Bir başka (belki de en sade biçimli ve bu şiirden bir “hisse” kalmasını isteyenler için yapılacak) okumayla da, insanın gününe ve geleceğine sahip çıkmasının, düşlediklerine ulaşmasının, ancak ve ancak, sarf edeceği çaba ve emekle olabileceği, böylelikle de üretilen ya da ulaşılan güzelliğin daha da değerli ve terk edilmez bir anlam kazanacağı savı geliştirilebilirdi. Çünkü: o çabanın, o emeğin tadı, eski bir dinazorun! kilitli not defterinden alıntılandığı gibi: “başka hiçbir şeyde olamazdı!”

Doğrusu, yazımın başından beri içinde gezindiğim Metin Cengiz’in bu minik şiiri, gür bir sesle, dize dize ve sözcüklerin üstüne basarak okunmalıydı bana göre. Ayrıca, üçüncü dizedeki (yüksek sesle okunması gereken) “işte” sözcüğünün içindeki sevinç duygusu mutlaka ortaya çıkarılmalı ve son dizinin tamamına, esrarlı bir hava verilmesi unutulmamalıydı. Çünkü: ancak o zaman, gerçek bir ses, duygu ve ten arkadaşlığı kurulabilirdi bu şiirle.

Evet sevgili okuyucu, şimdiye değin okuduğunuz varsayımların, yorumlama çalışmalarının hepsi bana göreydi, ama bitti. Bireysel ve toplumsal düşüncelerden, sade bir bant karikatüre, oradan mistik çağrışımlara, oradan da bir bilimkurgu öyküsüne, hatta, bir “hisse”ye, kendimce gezinip durdum bu şiirin içinde. Ama şiir de böyle bir şeydi işte; tıpkı hayat gibi! Rastlantı ile kurgu, sadelikle bilmece, hayalle gerçek; hepsi iç içe.

Haydi, var mısınız yeni bir okumaya? Sıra sizde!

1. Metin Cengiz, *Gençlik Çağı*, Yön Yayıncılık, 1998, s. 79.
2. Cemal Süreya, *Sevda Sözleri*, Can Yayınları, 1984, s. 227.
3. Veysel Çolak, *Mürekkebin İçtiği Ses*, Öteki Yayınevi, 1999, s. 119.

HAYAT: DÜŞ, EYLEM, KAZANIM; KESİNTİSİZ BİLMECE

Fergun ÖZELLİ

GİZ MESELİ

önce kapıyı çizdi adam
sonra denize döndü yüzünü
ve dedi işte!

Kapı denize açılıyordu

Metin Cengiz, *Gençlik Çağı*, s. 79

Kapitalist ekonomik düzenin, dünyanın hemen hemen her köşesinde, hayatı ve insan ilişkilerini belirlediği bir atmosferde, insanlar, içinde yaşadıkları ev, köy, kasaba, kent ve ülkelerde, kendilerini (başkalarına göre) önemli kılmaya ya da (herkesten) önemli göstermeye çalışıp çabalıyorlar hep ve her şeye kendi pencerelerinden bakılması için çırpınıp duruyorlar. Bu olgu, belki de, ölümlü olmanın, doğa karşısında ezik ve çaresiz kalmanın, politik rejimlerce (toplumsal mühendislik bilimi ışığında) önemsiz hale getirilmenin, hız ve tüketim dünyasında geriye düşmenin içgüdüsel bir tepkisi. İşte bu tepki, bir de gerçek anlamda “birey”leşememe ve (yasal ya da yasadışı baskılarla) örgütlenilmemesiyle birleşince, günümüz dünyasında iyice görünür hale gelen, her şeyden daha çok haz almakla, bireysel ve toplumsal, bütün sorunların görünmez olacağı, hatta, çözüleceği yanılsamasına kadar varıyor. Her birey, bilinçaltında genetik olarak varolan, ya da, yine bilinçaltına, doğumundan bu yana çeşitli etkenler kanalıyla yerleştirilmiş kendisine ait olmayan verilerle, doğruya, gerçeğe ve güzele kendisinin ulaştığına inanıyor; her “örgüt”, doğruya, gerçeğe ve güzele, ancak kendisiyle varlabileceğini iddia ediyor; bu nedenle de daha başlangıçta eskiden bireysel ve toplumsal itirazlar, (*insan gövdesinden hücrelerden bile ders çıkarmayarak*) bir türlü yan yana gelemeyen küçük köpüklere dönüşüp, zaman içerisinde anlamlarını yitiriyorlar; ve o müthiş haz duygusu, bütün çirkinliklerin, kötülüklerin üzerini kalın bir örtüyle örtüyor. Gerçek hazzın kaynakları olan, üretmenin, yaratmanın, paylaşmanın, inanmanın, aşkın ve dostlukların, yeni ütopyalar kurmanın, doğanın hâlâ saklı olan gizlerini çözmenin de önemi azalıyor, hatta, değersizleşiyor; her şey, “an” içine sıkışıp kalıyor; rahatlamaya, boşalmaya, tat almaya, “önemli olmaya” dönüşüyor. Gerçi, rahatlamak, boşalmak, tat almak, “önemli olmak”, öyle kötü duygular da değil, ama işin içine bencillik girince, içi asla doldurulamayan bir boşluk, korkunç bir doyumsuzluk kaplıyor ortalığı. Boşluk ve doyumsuzluk ise, sürüleşmenin ve vahşileşmenin en önemli anahtarları kanımca.

Metin Cengiz’in “giz meseli” şiirini okurken, işte bu düşünceler üşüşürdü beynime. Bir de, Cemal Süreya’nın, “İçkiyinden çıkınca / Camdan / Demin oturduğum yere / Baktım. // Sigara paketimi / Masada unutmuştum / Sandalyede / Tıpkı benim gibi / Oturuyor boşluğum // Bir eli alında / Benim gibi / Ama / Biraz daha mı hüznü? / Otururken de / Biraz daha mı çıkarıyor / Kamburunu // Biraz daha mı benziyor / Babama? / Bir yaş büyüğüm babamdan / Ve rüzgâr / Bir törendeki gibi / Çekiştirir durur / Yağmurluğumu.” dediği, Camdan² şiirini okuduğumda düşlediğim bant karikatür gibi, bir başka bant

karikatür beliriverdi gözlerimin önünde. Bu bant karikatürün ilk karesinde, önündeki boş tuvale gözlerini dikmiş, öylece bekleyen bir ressam vardı; ikinci karesinde, yüzünde sinsî bir gülümsemeyle, tuvale bir şeyler çizmeye başlıyordu o ressam; üçüncü karede, tuvalin tamamını kaplayan ve aralığında, denizin “ben buradayım!” dediği bir kapı gözüküyordu; dördüncü karede ise, ressam, tuvali ve tuvalindeki resim, geniş bir kumsalda, denize karşı, öylece duruyor ve ressamın pek keyifli olduğu her halinden belli oluyordu. Üstelik şiir ve karikatürün birbiriyle örtüşen yanlarını nasıl da güzel barındırıyordu içinde: “Her ikisi de kurgusal. Karikatürdeki simgesel figürler, şiirdeki imgeye karşılık olmaktadır; Çünkü yüklenildikleri görev ve işlevleri aynıdır. Şiir ve karikatürde çelişen öğeleri yan yana getirmek kaçınılmaz bir zorunluluktur Her ikisinde de çelişen öğelerden çıkan anlam, okuyucunun kültürel birikimiyle ve imgelemiyile doğrudan ilişkilidir. Her ikisi de, yaşananların sonuçlarından yola çıkar, tarihsel ve insani bir derinlik kazanır. Her ikisinin de mantığı aynıdır ve bu yüzden hayatın tragedyasını içermeleri kaçınılmazdır. Dilsel olanakları kullanırken ekonomik davranmayı gerektiriyorlardı. Demek ki karikatürü anlamlandırmanın bir yolu, şiir okuyup anlayabilmekten geçiyordu ve bunun tersi de doğrudur.”³

Bana göre “giz meseli” isimli bu kısacık şiir, içinde sadece bir dizede barınan (*kapı denize açılıyordu*) imgesiyle, boyundan büyük denizlere yelken açmaya niyetliydi ama; tek okumayla da kildinin açılmasına kolay kolay izin vereceği benzemiyordu. Bu nedenle yeni bir okumaya giriştim. Şiir, (*çizdi – döndü – dedi*) fiilleri ve (*önce – sonra*) zamanlarının kullanılmasıyla bir masal havası içinde başlayıp bitiren bir yapıdaydı; bir çeşit *haiku* da denebilirdi ona; hatta, *çok kısa öykü* havası bile solunabilirdi. Cengiz, “*anlatıcı*” konumundaydı şiir boyunca. Seçtiği sözcükler: *kapı* (iki kez), *deniz* (iki kez), *adam*, *yüz*, *önce*, *sonra*, *dönmek*, *demek*, *çizmek*, *açılmak*, *ve*, *işteydi*; eğer, “*ve*” sözcüğünü, bir bağlaç, “*işte*”yi de işaret etme aracı olarak düşünürsek, toplam on sözcük vardı şiirde. Bu sözcüklerden, *önce* ve *sonra*: zamanı; *adam*: insanı; *dönmek*, *demek*, *çizmek*: insan eylemlerini; *kapı*: arzulanan bir hedefin başlangıcını; *deniz*: arzulanan hedefi işaret ediyordu ilk okuyuşta; kendi kendime, Acaba öyle mi? diye sorup, düşünmeye başladım.

Bu şiirin dört ana kolunu, *Zaman*, *insan*, *arzulanan hedef* (*ütopya*) ve *eylem*di kanımca. *Önce* ve *sonra* sözcükleri, zamanın, geniş bir yelpazeye yayıldığını ya da önceyi bilmeyenin sonrayı kuramayacağını işaret ediyordu. *Adam*, insandı; *Yüz*, her türlü duyguyu ve her türlü gizi içinde barındırabilen insan yüzü. *Dönmek* eylemi ise, atom çekirdeğinden, evrende kendi çevresinde dönen, döndükçe varolan gezegenlere, hatta, evreni dönme eylemiyle tasvir edip, tanıya ulaşma arzusunun gerçekleştirilmeye çalışan *Mevlevilere* kadar oldukça geniş bir çağrışıma sahipti. *Demek* ve *çizmek* ise, söz ve resimdi; söz ve resim, insanın, uygarlığa doğru yürüyüşünün ilk adımları ve ilk kültürel kazanımlarıydı. *Deniz*, bakıldığında hem keyif hem de ürküntü veren, ondan sonra varılacak yeri ya da içinde varolanı düşündürüp meraklandıran, belki de içinde yaşanmak istenen bir ütopyaydı; ya da daha gerçekçi bir bakışla, insan bünyesini oluşturan hammaddelerden en yüksek yüzde oranına sahip olan suyu, içinde taşıyan “şey”di. *Kapı* da, en basit anlamıyla, bir yerleşim yerine girilen ve çıkılan ana merkez olarak adlandırılan, hatta bilimkurgu mantığıyla düşünürsek, uzayın herhangi bir yerinde bulunan bir gezegenden, bir başka gezegene gidilip gelinen, kozmik bir başka “şey”. *Açılmak* (ya da *açmak*) ise, görüneni, “işte!” deyip işaret ettikten sonra, (*ister bilinçli, ister bilinçsiz*) düşünüleni gerçekleştiren bir eylemdi. Ayrıca, bu sözcüklerin arasındaki, “kapı” (Arkası 7. sayfada)

Yayın Yönetmeni : Ramis DARA
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Melih ELAL
Yönetim Yeri : Barış Mah. Adalet Sok. Adaletkent Sitesi
H Blok, D: 3 16140 Nilüfer - BURSA
Yayın Danışmanları : İhsan ÜREN, Hilmi HAŞAL,
Serdar ÜNVER, Nuri DEMİRCİ.
Dağıtım : Pentimento Art Shop (0212 2933959)

Yazışma Adresi : Ramis DARA P.K. 68 16361 Ulucami - BURSA
Katki Payı : 15 YTL
Posta Çeki : Hilmi HAŞAL adına 584893 numaralı hesap
Baskı : Özsan Matbaacılık, İzmir Cad., No: 221 - BURSA
Elektronik Posta : akatalpa@hotmail.com
Yayın Türü : Yaygın süreli yayın.
ISSN 1305 - 7685

Şiir

ağırlıklı aylık edebiyat dergisi *Akatalpa* (www.akatalpa.com) Ocak 2000’de Bursa’da kurulmuştur. Ticari amaç gütmeyen için yazarlarına telif ödemez.